

ศึกษาวิเคราะห์ประโยชน์ทางจริยธรรมของความเชื่อเรื่องเทวดา ในพุทธปรัชญาเถรวาท

พระมหาสมพร พุทธิวิโร (เก๋เลี้ยงพร้อม)
พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อีเมล: www.ninesomps@hotmail.com

Received: June 07, 2019, 2018 Revised: June 27, 2019

Accepted: June 30, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาแนวคิดความเชื่อเรื่องเทวดาในทางพุทธปรัชญาเถรวาท (2) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องประโยชน์ทางจริยธรรมในทางพุทธปรัชญาเถรวาท (3) เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องประโยชน์ทางจริยธรรมของความเชื่อเรื่องเทวดาในทางพุทธ-ปรัชญาเถรวาท การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า 1). เทวดาเป็นเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บตาย เวียนว่ายอยู่ในวัฏฏสงสาร เพราะเคยสร้างกรรมดีไว้ เช่น ให้ทาน รักษาศีล เจริญภavana มีความละเอียดความซื่อสัตย์ บำเพ็ญวัตรบพ 7 สัมปทา 4 เจริญเวทนานุสสติ เมื่อตายจึงไปสู่คติโลกสวรรค์ 2). ประโยชน์ทางจริยธรรมในทางพุทธปรัชญาเถรวาท มี 3 ประการ คือ 1.ประโยชน์ในโลกนี้ ก่อให้เกิดประโยชน์สุขในปัจจุบัน 2.ประโยชน์ในโลกหน้า ทำให้เกิดเป็นมนุษย์ เทวดา หรือพรหมชั้นต่าง ๆ 3.ประโยชน์อย่างยิ่ง ได้แก่ การบรรลุมรรค ผล และนิพพาน 3). แนวคิดเรื่องประโยชน์ทางจริยธรรมของความเชื่อเรื่องเทวดาในพุทธปรัชญาเถรวาท มี 3 ประการ คือ 1. ประโยชน์ในโลกนี้ ได้แก่ 1.1 ประโยชน์ต่อตนเอง คนที่ประพฤติธรรม ย่อมไม่ทำชั่วทางกาย ทางวาจา ทางใจ จึงไม่ประสบความทุกข์ ไม่มีความเดือดร้อนจากกรรมชั่ว ประสบแต่ความสุข ความสงบเท่านั้น 1.2 ประโยชน์ต่อส่วนรวม เกิดประเพณีอันดีงาม เช่น ประเพณีบวชต้นไม้ในป่า รักษาต้นไม้ไม่ให้ถูกตัด เพราะกลัวรุกขเทวดาจะลงโทษ ทำให้มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ประเพณีลอยกระทง เพื่อขอขมาแม่คงคา สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ใช้น้ำอย่างประหยัด ไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำ เป็นต้น 2.ประโยชน์ในโลกหน้า ผู้มีเทวธรรมประจำใจ มีความละเอียดซื่อสัตย์เคร่งครัดต่อบาป ประพฤติสุจริตธรรม เมื่อคราวละจากโลกนี้แล้ว เมื่อไปสู่โลกหน้า ย่อมจากไปโดยอาการอันสงบ ได้บังเกิดในมนุษย์หรือในสวรรค์ 3. ประโยชน์อย่างยิ่ง การบรรลุธรรมต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเท่านั้น แต่บางคนมีศรัทธาภาพจำกัฏฐิต ต้องอาศัยกัลยาณมิตร แนะนำประโยชน์ เทวธรรม ช่วยยกจริยธรรมให้สูงขึ้น เป็นบาทฐานในการยกจิตจากโลกียะเป็นโลกุตระ คือ มรรค ผล และนิพพาน ต่อไป

คำสำคัญ : ประโยชน์, จริยธรรม, ศีล, สมာธิ, เทวธรรม

A Critical Study of the Utility of the Belief in Gods in Theravada

Buddhist Philosophy

PhramahaSomporn Buddhaviro (Kleangprom)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts (Philosophy) Graduate School

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email : www.ninesomps@hotmail.com

ABSTRACT

This thesis has 3 objectives : (1) to study the belief in gods in Theravada Buddhist philosophy, (2) to study the concept of ethical benefits according to Theravada Buddhist philosophy, and (3) to analyze the concept of ethical benefits of belief in gods in Theravada Buddhist philosophy. This research is a qualitative study. The conclusion of research findings are as follows:

1. A god according to Theravada Buddhist philosophy is a being which is subject to birth, old age, sickness, and death like other beings in the universe. They have done good deeds such as making offerings (**Dāna**), keeping precepts (**Sīla**), practicing meditation (**Bhāvanā**), have moral shame, and fear of wrongdoing, practice seven principles of conduct, four accomplishment of persistent effort (**Sampadā**), practice recollection of deities (**Devatānusati**) regularly, and when they die they go to heavenly realms and take pleasure in the heavenly realms having celestial age, celestial skin, and celestial happiness until the end of life.

2. The three kinds of ethical benefits in Theravada Buddhist philosophy are: 1. Benefits in this life; present happiness. 2. Benefits in the next life; to be born as a human being, deities (**Devas**) or **Brahmās** of different realms, 3. The greatest benefits which are attaining the path and fruit of **Niḥbana**.

3. The belief in gods in Theravada Buddhist philosophy have 3 kinds of benefits: 1. Benefits in this life: 1.1 self-benefit, the one who practices Dharma of deities, having **Hiri-Ottappa** (moral shame and fear of wrongdoing), three kinds of meritorious action, seven principles of conduct, and recollection of deities (**Devatānusati**) regularly, would not

do evil physically, verbally and mentally. Thus, they have no sufferings, no trouble from evil kamma, experiences only happiness and peacefulness. 1.2 Public benefits having good tradition such as; tree ordination ceremony in the forest to maintain it and keep them from being cut due to the fear of being punished by the Tree-spirit (**Rukkhadevatā**), making them the abundant forest. Loy Krathong festival, to apologize the Mother River, building awareness in conserving the river, using water sufficiently, not throwing the garbage into the river etc. 2. Benefits in next life; one with the dharma of deities (**Devadhāma**) has shame and fear of wrongdoing, conduct honesty, when they leave this world to next world they leave peacefully. Born at the heavenly realms as the Buddha's word "Cittē Asankilittē Sugati Patikankha" which means when the mind is undefiled, a happy destination can be expected. 3. The greatest benefits are the path and the fruit of **Nibbana**. The attainment must be practiced only by oneself, but some have limited potential who must rely on spiritual friend to benefit and point out the way to help raise the ethical level higher as the base of upgrading from mundane to supramundane dharma as the path and fruit of **Nibbana** further.

Keywords : being, ethical, precepts, meditation, dharma of deities.

1. บทนำ

เทพหรือเทวดา เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีอยู่อีกภพภูมิหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากภพภูมิของมนุษย์ มีชีวิตและความเป็นอย่างที่แตกต่างกัน ดังปรากฏในพระไตรปิฎกว่า ภิกษุทั้งหลาย เทวดาชั้นดาวดึงส์ เหนือกว่ามนุษย์ชาวอุตตรกุรุทวีป และมนุษย์ชาวชมพูทวีป ด้วยฐานะ 3 ประการ ฐาน 3 ประการ อะไรบ้าง คือ 1. อายุอันเป็นทิพย์ 2. วรณะอันเป็นทิพย์ 3. สุขอันเป็นทิพย์ ภิกษุทั้งหลาย เทวดาชั้นดาวดึงส์ เหนือกว่ามนุษย์ชาวอุตตรกุรุทวีป และมนุษย์ชาวชมพูทวีป ด้วยฐานะ 3 ประการนี้แล เทวดานั้น เกิดจากมนุษย์ที่ได้ประพฤติธรรม ที่จะส่งไปเกิดเป็นเทวดา เรียกว่า เทวธรรม ได้แก่ หิริและโอตตปปะ เมื่อมนุษย์ละจากโลกนี้ไป จึงได้ไปเสวยสุขเป็นเทวดา ในสุคติภูมิ ดังคำว่า จิตเต อสงฺกิลิฏฺฐะ สุคติ ปาฏิกงฺขา เป็นสถานที่น่าอยู่ น่ารื่นรมย์มากกว่าโลกมนุษย์ และเป็นที่พักผ่อนของมนุษย์เมื่อตายจากโลกนี้ไปแล้ว อยากจะไปเสวยสุขในเทวโลก ซึ่งเป็นความเชื่อพื้นฐานอย่างหนึ่งในทางพระพุทธศาสนา ดังปรากฏในกรรมฐาน 40 เรื่อง เทวตานุสติ ที่กล่าวถึงการระลึกถึงธรรมที่ทำให้เป็นเทวดาเนื่อง ๆ ,ในอนุปปกัปปกา เป็นธรรมเทศนา ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมตามลำดับ เพื่อฟอกจิตของผู้ฟัง มี 5 ประการ คือ ทานกถา กล่าวถึงการให้ทานและอานิสงส์ของการให้ทาน ศีลกถา กล่าวถึงศีลและอานิสงส์ของการรักษาศีล สัคคกถา กล่าวถึงคุณของสวรรค์ ความเพียบพร้อมไปด้วยกามคุณ 5 อันเป็นทิพย์นารื่นรมย์ นำหลงใหล นำพอกใจ กามทีนวกถา กล่าวถึงอานิสงส์ของโทษของกามว่าไม่ยั่งยืน ไม่จริง เนกขัมมานิสังสกถา อานิสงส์ของการออกบวช ในอานิสงส์ของการรักษาศีล นั้น ศีลย่อมทำให้ผู้รักษาศีลมีความสุขในโลกนี้ สุขในโลกหน้า เป็นเหตุให้ถึงความดับทุกข์ ดังคำที่ว่า สีเลน สุคติ ยนฺติ สีเลน โภคสมปทา สีเลน นิพพุตี ยนฺติ แปลว่า ศีลเป็นเหตุให้ถึงสุคติ เป็นต้น

ถึงแม้จะเป็นความเชื่อเรื่องเทวดามีปรากฏอยู่ในพระพุทธศาสนาก็จริง แต่ความมีอยู่ของเทวดานั้น ไม่สามารถตรวจสอบได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ จึงทำให้นักปรัชญาบางพวกปฏิเสธเรื่องนี้

เมื่อมนุษย์ทั่วไปไม่สามารถพิสูจน์เทวดาได้ด้วยประสาทสัมผัสต่าง ๆ ได้ ผู้ที่จะพบเห็นนั้นจะต้องมีความสามารถ และคุณธรรมพิเศษ อันเกิดจากการบรรลุคุณวิเศษต่าง ๆ จนมีทิพย์ ตาทิพย์ ได้วิชา 3 อภิญญา 6 และปฏิสัมภิทาญาณ 4 จึงจะสามารถมองเห็นได้

ผู้ท้าวิจัยมีข้อสมมติฐานว่า ความเชื่อเรื่องเทวดาแม้ตรวจสอบไม่ได้ แต่ก็มีประโยชน์ทางคุณค่าและทางจริยธรรม มนุษย์ได้อาศัยประโยชน์จากความเชื่อเทวดา ให้เทวดาเป็นสัญลักษณ์ทางคุณธรรม จริยธรรม ประเพณีและวัฒนธรรม เช่น การไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำ การลอยกระทง ลอยกระทิป เพื่อขอขมาแม่น้ำ เพราะเชื่อว่าแม่น้ำคงคา เป็นเทพประจำแม่น้ำ การที่เราไม่ตัดต้นไม้ ประเพณีการบวชต้นไม้ เพราะเชื่อว่าต้นไม้มีรุกขเทวดาประจำต้นไม้ การที่คนเราไม่กระทำชั่วในที่แจ้งและในที่ลับ เพราะเชื่อว่าหน้าต่ามีหูประตุมือช่อง ถึงแม้ว่าคนไม่เห็น เทพ เทวดา ผีบ้านผีเรือนก็เห็น ด้วยเหตุนี้ทำให้คนเกรงกลัว ไม่กล้าทำความชั่วในที่ลับและในที่แจ้ง คนที่สุขภาพไม่ดี ป่วยไข้บ่อย ๆ ต้องมีการทำบุญอุทิศให้เทวดารักษาตัวหรือคนที่ขวัญหนีดีฝ่อ ตกใจง่าย ขวัญ(เทวดา)ประจำตัวไม่อยู่ จำต้องมีการทำบุญอุทิศให้เทวดา หรือให้มีการเรียกขวัญกลับเข้าตัว เป็นต้น

เมื่อความเชื่อเรื่องเทวดามีอยู่ในประเพณี วัฒนธรรม ประจำชุมชน ทำให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว เกิดธุรกิจชุมชน เช่น ประเพณีลอยกระทิป ประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากความเชื่อเรื่องเทวดาเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาในแง่มุมต่างๆ ทั้งส่วนที่เป็นประโยชน์ส่วนบุคคล เช่น คนมีความละเอียด และเกรงกลัวต่อความชั่ว ทั้งในที่ลับและที่แจ้ง และประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ระเบียบ ข้อปฏิบัติของชุมชน เกิดเป็นประเพณีอันดีงาม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำวิทยานิพนธ์เรื่องประโยชน์ทางจริยธรรมของความเชื่อเรื่องเทวดาในพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อแสดงให้เห็นว่า ประโยชน์นั้นเป็นอย่างไร ประเด็นนี้จึงเหมาะแก่การนำมาพิจารณา ค้นคว้า หาประโยชน์ทางจริยธรรมของเทวดา ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทว่ามีเท่าไร อะไรบ้าง ส่งผลอะไรต่อพฤติกรรมของบุคคล และต่อสังคมโดยรวม ให้ประโยชน์หรือคุณค่าต่อสังคมชุมชนอย่างไร ผู้วิจัยต้องการค้นคว้า หาข้อสรุปของคำตอบ อธิบายคุณประโยชน์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ครอบคลุมแนวคิด ตามที่ได้กล่าวมา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องความเชื่อเรื่องเทวดาในทางพุทธปรัชญาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องประโยชน์ทางจริยธรรมในทางพุทธปรัชญาเถรวาท
3. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องประโยชน์ทางจริยธรรมของความเชื่อเรื่องเทวดาในทางพุทธ-ปรัชญาเถรวาท

3.สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “ประโยชน์ทางจริยธรรมของความเชื่อ เรื่องเทวดาในพุทธปรัชญาเถรวาท” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับดังนี้

3.1. สรุปผลการวิจัย

จากศึกษาแนวคิดเรื่องความเชื่อเทวดาในทางพุทธปรัชญาเถรวาท สรุปผลได้ว่า เทวดาเป็น สิ่งมีชีวิตที่อยู่ในวิภวภูมิจนสวรรค์ มีความเป็นอยู่ สุขสบายกว่ามนุษย์ 3 ประการ คือ อายุทิพย์ วรรณทิพย์ และสุขทิพย์ เทวดามี 6 ชั้น คือ 1) จาตุมหาราชิกา 2) ดาวดึงส์ 3) ยามา 4) ดุสิต 5) นิมมานรดี 6)ปรนิมมิตตสวรรค์ การจะไปบังเกิดเป็นเทวดานั้น ต้องประกอบด้วยเหตุ 2 ประการ คือ การละเว้นจากกรรมชั่ว และการสร้างแต่ความดี การละเว้นกรรมชั่ว ได้แก่ เว้นจากอนันตริยกรรม เว้นจากนียตมิจฉาทิฎฐิ เว้นจากอกุศลกรรมบท ในส่วนอนันตริยกรรม คือ กรรมที่ให้ผลโดยไม่มีการอื่นมาคั่นกลางหรือกรรมอื่นไม่สามารถเข้ามาขัดขวางได้ ได้แก่ การทำให้สังข์แตกแยก การทำร้ายพระพุทเจ้าให้ห้อเลือด

การฆ่าพระอรหันต์ การฆ่ามารดาและบิดา นียตมิจฉาภิภูฏฐิ คือ ความเห็นผิดอันตั้ง เป็นความผิดร้ายแรง เป็นเหตุให้ไปเกิดในอบายภูมิเป็นเวลานาน มี 3 ประการ คือ อภิริยาภิภูฏฐิ มีความเห็นว่า “กระทำทุกอย่างไม่ว่า ดี หรือชั่ว ล้วนไม่มีผล” เป็นการปฏิเสธเหตุของกรรม อเหตุกภิภูฏฐิ มีความเห็นว่า “ทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีเหตุ ไม่มีปัจจัย คนเราจะได้ดี หรือชั่ว เป็นเรื่องของความบังเอิญ หรือเกิดขึ้นเอง” เป็นการปฏิเสธเหตุและผลของกรรม นัตถิกภิภูฏฐิ มีความเห็นว่า “การกระทำบาปไม่มี การทำบุญไม่มี ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นการประชุมกันของธาตุ 4 เท่านั้น ตายไปแล้วไม่มีการเกิดอีก” เป็นการปฏิเสธวิบาก หรือผลของกรรม การประพฤติกุศลกรรมบท 10 ได้แก่ การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ของผู้อื่น การประพฤติผิดในกาม การพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อไร้สาระ การเพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่น ความผูกพยาบาทจองเวร และความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม เมื่อตวันจากกรรมชั่วแล้ว จำเป็นที่จะต้องรีบสร้างกรรมดี เพราะหากทำความดีช้าไป กรรมชั่วประกอบด้วยราคะ โทสะ โมหะ อาจได้ออกาสเข้าครอบงำแล้วทำกรรมชั่วเสียก่อน การสร้างกรรมดี ได้แก่ บุญกิริยาวัตถุ เทวธรรม เทวทานุสสติ วัตตบพ ส่วนบุญกิริยาวัตถุ นั้น มี 3 ประการ ได้แก่ 1) ทาน การให้ การสละกิเลสในใจ คือ สละความตระหนี่ สละความโลภออกจากจิตใจ 2) ศีล ได้แก่ การควบคุมกาย วาจา ให้เรียบร้อย 3) ภาวนา ได้แก่ การพัฒนาจิตใจ ให้สูงขึ้น ด้วยการเจริญจิตให้ตั้งมั่นในอารมณ์เดียว เรียกว่า สมถกรรมฐาน ด้วยการเจริญปัญญา เห็นสภาพตามความเป็นจริง เรียกว่า วิปัสสนากรรมฐาน การบำเพ็ญเทวธรรม เป็นข้อปฏิบัติ ทำให้เป็นเทวดา ได้แก่ หิริ ความละอายต่อความชั่ว โอตตปปะ ความเกรงกลัวต่อผลของความชั่ว หิริ และโอตตปปะเป็นพื้นฐานทางศีลธรรม หากมีความละอายต่อบาป และเกรงกลัวผลของความชั่วแล้ว ย่อมไม่ทำความชั่วทั้งในที่ลับและที่แจ้ง ทั้งต่อหน้าและลับหลัง แม้จะมีโอกาสก็ตาม การเจริญเทวทานุสสติ ได้แก่ การระลึกถึงเทวดาเรื่อยๆ (เป็นประจำ) ว่า “เทวดาเป็นผู้ประกอบด้วยศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ และปัญญา แม้เราก็ประกอบด้วยธรรม ได้แก่ ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ และปัญญาเช่นกัน” ขณะกำลังระลึกอยู่นั้น ไม่ถูกราคะ ไม่ถูกโทสะ และไม่ถูกโมหะครอบงำ จิตใจได้รับความสุข มีปีติขึ้นบาน เกิดความปราโมทย์ มีจิตตั้งมั่น เมื่อทำเป็นประจำ จึงได้ชื่อว่า “เจริญเทวทานุสสติ” การบำเพ็ญวัตตบพ ผู้ปรารถนาเป็นท้าวสักกะจะต้องบำเพ็ญวัตตบพ 7 ประการ ตลอดชีวิต ได้แก่ 1) การเลี้ยงดูบิดามารดา 2) การประพฤติก่อนนอนถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ในตระกูล 3) การพูดจาอ่อนหวาน 4) ไม่พูดคำส่อเสียด 5) มีจิตปราศจากความตระหนี่ ยินดีในการแจกจ่ายทาน 6) พูดแต่คำสัตย์ 7) การไม่โกรธ หรือถ้าความโกรธเกิดขึ้น เราจะทำจิตความโกรธโดยฉับพลัน

3.2. จากการศึกษาแนวคิดเรื่องประโยชน์ทางจริยธรรมในทางพุทธปรัชญาเถรวาท

สรุปผลได้ว่า จริยธรรมของพุทธปรัชญาเถรวาท แบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ 1) ประโยชน์ในโลกนี้ ได้แก่ เกิดขึ้นในปัจจุบัน เห็นผลในปัจจุบัน เช่น ความโกรธย่อมแผดเผาผู้โกรธ หากสามารถระงับความโกรธและให้อภัยได้ ความร้อนรอนกระวนกระวายก็จะระงับดับลงไปทันที เกิดสุขในปัจจุบัน 2) ประโยชน์ในโลกหน้า เป็นประโยชน์ที่จะให้ผลในภพถัดไป หรือชาติถัดไป การทำคุณงามความดี เช่น การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ย่อมทำให้เป็นสุขในชาติปัจจุบัน เมื่อละจากโลกนี้แล้วย่อมเสวยสุขในสุคติโลกสวรรค์ ในมรรณาสันนวิถิ คือ วิถีจิตก่อนตาย จิตดวงสุดท้าย มี 3 อากาธมาปรากฏ คือ 1)

กรรมนิमित เครื่องหมายของการทำกรรม เช่น ก่อนตายนิमित (เห็นทางใจ) เห็นทัฬหีและขันใส้ข้าวที่เคยใส่บาตร แสดงว่า จะได้ไปเกิดในสุคติ หากก่อนตายนิमितเห็นอาวุธที่เคยฆ่าสัตว์ เช่น มีด แห เป็นต้น แสดงว่า จะได้ไปเกิดในทุคติ 2) คตินิमित คือ เครื่องหมาย (สัญญาลักษณะ) แสดงสถานที่ไปเกิด เช่น เคยทำบุญให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา มีความละเอียดชั่วกัถวต่อบาป เป็นต้น ใ้มาก เมื่อใกล้จะตาย กรรมดีก็จะส่งผลให้มีจิตใจขึ้นบาน ไม่มีความร้อนร่นกระวนกระวายใจ ไม่ทุกข์ร้อนใจ จากไปอย่างสงบ แต่ถ้าเคยทำบาปฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ไม่มีความละเอียดต่อความชั่ว เกรงกลัวต่อบาปกรรม เมื่อใกล้จะตาย กรรมชั่วที่ทำไว้จะทำให้เกิดความเร่าร้อน เกิดความกระวนกระวายใจ จากไปอย่างทรมานและทรมานทรมาน 3) กรรมนิมิตอารมณ์ มีกรรมนิมิตมาปรากฏ เช่น ถ้าเขาทำความดีใ้มาก กรรมก็จะมาปรากฏทางมโนทวาร (จิตใจ) เห็นภาพตนเองกำลังถวายไตรจีวร ตนเองกำลังใส่บาตร ถวายสังฆทาน เป็นต้น เป็นกรรมนิมิตฝ่ายดี ตายไปจะได้ไปเกิดในสุคติ หากนิมิตเห็นตนกำลังฆ่าสัตว์ หรือทำชั่ว เป็นนิมิตฝ่ายชั่ว กรรมจะส่งไปเกิดในทุคติ 3. ประโยชน์ในพระนิพพาน ได้แก่ ประโยชน์ในการดับกิเลสตัณหา ดับความทุกข์ได้อย่างสิ้นเชิง ไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏสงสาร เพราะการเกิดย่อมมีโอกาสในการทำความดี และทำความชั่ว หากว่าเกิดมาคบกับคนพาลแล้ว คนพาลจะชวนให้ทำในสิ่งที่ชั่ว พูดในสิ่งที่ชั่ว และคิดในสิ่งที่ชั่ว ทำให้หลงผิดนำไปสู่ทางที่ชั่ว พาไปสู่อบายภูมิ การเกิดบ่อย ๆ ย่อมเป็นทุกข์ ดังนั้น การไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏสงสาร สามารถดับเพลิงกิเลสได้อย่างเด็ดขาด ละความสุข ละความทุกข์ ไม่ต้องไปเกิดในภพภูมิไหน ๆ ข้ามฝั่ง คือ พระนิพพาน

3.3. จากการศึกษาแนวคิดเรื่องประโยชน์ทางจริยธรรมของความเชื่อเรื่องเทวดาในทางพุทธปรัชญาเถรวาท

สรุปผลได้ว่า มนุษย์สามารถเข้าถึงประโยชน์สุข ได้ 3 ประการ คือประโยชน์ในโลกนี้ ประโยชน์ในโลกหน้า ประโยชน์อย่างยิ่ง(พระนิพพาน) แต่การที่จะไปถึงเป้าหมายได้จะต้องสร้างสัมมาทิฐิ มีความเห็นที่ถูกต้องเสียก่อน โดยอาศัยปัจจัย 2 ประการ คือ โยนิโสมนสิการและปรโตโฆสะ 1.) โยนิโสมนสิการ คือ การพิจารณาโดยใช้อุบายวิธี คิดหาเหตุผล ใช้ปัญญาขบคิดพิจารณา เห็นปฏิจสมุปบาท (เห็นกระบวนการเกิดและดับแห่งทุกข์) โดยสามารถสาวหาเหตุไปหาผล และสาวจากผลไปหาเหตุ เรียกว่า “โดยอนุโลมและปฏิโลม” บุคคลที่สามารถค้นพบและพิจารณาปฏิจสมุปบาทได้เอง ได้แก่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระปัจเจกพุทธเจ้าเท่านั้น 2) ปรโตโฆสะคือ การฟังพระสัทธรรมจากผู้อื่น การที่จะรู้แจ้งแทงตลอดเองได้นั้น ต้องอาศัยการสั่งสม อบรมบารมีเป็นเวลานาน เช่น พระพุทธเจ้าประเวทปัญญาธิกะผู้ยิ่งด้วยปัญญาใช้เวลาสร้างบารมีน้อยที่สุด คือ 4 อสงไขย (กำไร) แสนกัปป์ พระพุทธเจ้าศรัทธาธิกะผู้ยิ่งด้วยศรัทธา ใช้เวลาสร้างบารมีอย่างกลาง คือ 8 อสงไขย (กำไร) แสนกัปป์ พระพุทธเจ้าวิริยธิกะผู้ยิ่งด้วยความเพียร ใช้เวลาสร้างบารมีมากที่สุด คือ 16 อสงไขย (กำไร) แสนกัปป์ ส่วนพระปัจเจกพุทธเจ้า ใช้เวลาสั่งสมบารมี 2 อสงไขย (กำไร) แสนกัปป์ จะเห็นว่า จะต้องสร้างบารมีเป็นเวลานาน ดังนั้น สำหรับผู้มีปัญญา ศรัทธา และความเพียรน้อย จะต้องอาศัยบัณฑิต หรือกัลยาณมิตรช่วยแนะนำ ได้แก่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระสาวกของพระพุทธเจ้า ส่วนพระสาวกของพระพุทธเจ้านั้น ได้แก่ พระภิกษุ ภิกษุณี อุบาสิกา อุบาสิกา

ที่รู้ธรรม(ชานาญปริยัติ) ปฏิบัติธรรม(ชานาญปฏิบัติ) ได้รับผลของพระธรรม(เข้าถึงปฏิเวธ)ประจักษ์ด้วยตนเองแล้วสั่งสอนให้ผู้อื่นรู้ตามด้วย ดังนั้น การคบบัณฑิต จึงเป็นการเพิ่มพูนสติปัญญาเป็นหนทางนำไปสู่ทางสำหรับดับทุกข์ ด้วยเหตุนี้ เทวดาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการยกระดับจิตใจพัฒนาจริยธรรมให้สูงขึ้น ได้แก่ 1) การยับยั้งความชั่ว ผู้มีเทวธรรม มีการละอายต่อความชั่ว และความเกรงกลัวต่อผลของกรรม จึงไม่กล้าทำชั่วทั้งในที่ลับและในที่แจ้ง แม้มีโอกาสเอื้ออำนวยก็ไม่ทำ เพราะมีความละอายต่อความชั่ว เกรงกลัวต่อบาปกรรม 2) สร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวม เช่น การไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำ การบวชป่า การไม่ตัดไม้ และการไม่ล่าสัตว์ในบริเวณดอนปู่ตา 3) การเกื้อกูลประโยชน์ต่อกัน มนุษย์และเทวดามีภูมิที่ใกล้เคียงกัน เมื่อมนุษย์สาธยายธรรมก็จะเชิญเทวดาให้มาฟังธรรม เมื่อมนุษย์ทำบุญก็จะอุทิศบุญให้เทวดา เทวดาเมื่อทราบอุปการะของมนุษย์แล้ว ก็มีจิตเมตตาคอยให้การช่วยเหลือมนุษย์ผู้ทำกรรมดี 4) เป็นผู้ทดสอบบารมีเทวดาเมื่อจะช่วยมนุษย์มักจะทดสอบคุณธรรมก่อน เช่น นางมณีเมขลาถามพระมहाชนก ว่า “ท่านเป็นใคร ท่านมีความเพียรว่ายน้ำในท่ามกลางมหาสมุทร ทั้งที่ไม่เห็นฝั่ง เพื่ออะไร” เมื่อทดสอบคุณธรรมแล้ว จึงอุ้มพาไปส่งในเมืองมิถิลลา 5) เป็นสัญลักษณ์ของผู้ทำกรรมดี ผู้จะไปเกิดเป็นเทวดาจะต้องประพฤติเทวธรรม ได้แก่ หิริและโอตตปปะ วัตตบท 7 ได้แก่ การเล็งดูบิดามารดา การประพฤติอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ พุดจาไพเราะ ไม่พุดส่อเสียด ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว พุดคำสัตย์และไม่โกรธ สัมปทา 5 ได้แก่ ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ และปัญญา การบำเพ็ญเทวดานุสติ ได้แก่ การระลึกถึงคุณธรรมของเทวดาที่ได้ประพฤติ ว่า “เทวดาประพฤติเทวธรรม มีคุณธรรม ๕ ประการ คือ ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ และปัญญา มีอยู่ในเทวดา แม้เราก็จะประพฤติเช่นนั้น” แล้วเจริญเทวดานุสติเนืองๆ ได้รับความปราโมทย์ มีปีติสุขอยู่เนือง ๆ เมื่อตายไปแล้วจะได้เกิดในสวรรค์

เทวดาช่วยให้มนุษย์เข้าถึงประโยชน์ในโลกนี้ เพราะผู้ประพฤติเทวธรรม ย่อมมีความสุขใจ ไม่เดือดร้อนใจในภายหลัง เทวดาช่วยให้มนุษย์เข้าถึงความเป็นเทวดา ด้วยการประพฤติเทวธรรม 2 วัตตบท 7 สัมปทา 5 อันเป็นเหตุให้เกิดเป็นเทวดา เทวดาช่วยให้เข้าถึงพระนิพพานได้ แม้เทวดาไม่สามารถทำให้บรรลุพระนิพพานโดยตรง เพราะจะต้องปฏิบัติด้วยตนเอง แต่เทวดาที่เป็นบัณฑิต เป็นกัลยาณมิตร ก็มีส่วนช่วยแนะนำประโยชน์ และช่วยยกระดับจริยธรรมของตนให้สูงขึ้น ฟอกจิตใจให้อ่อนโยน สามารถพัฒนาสติปัญญาของตนให้แก่กล้า สามารถกำจัดกิเลสตัณหาได้อย่างสิ้นเชิง

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์หนังสือมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

กรมวิชาการ. สัสมฤต-ไทย-อังกฤษ อภิธาน. กรุงเทพฯ : ศรุสภา, 2511.

กรมศิลปากร. จักรวาลทิปนี. กรุงเทพฯ : เนททัลเอ็กเพรสศึกษาการพิมพ์, 2533.

คณะทำงานโครงการวรรณกรรมอาเซียน. ไตรภูมิภคณา ฉบับถอดความ. หน้า 163.

- ต.นาคประทีป. บาลี อภิธานปทีปิกาและสุจิ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไท, 2467.
- ทองหล่อ วงษ์ธรรมา. ปรัชญาจีน. กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ โอ เอส พรินต์ติ้ง เฮ้าส์, 2538.
- _____. ปรัชญาทั่วไป. กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ โอ.เอส.พรินต์ติ้ง เฮ้าส์, 2549.
- นืออน พิณประดิษฐ์. จริยธรรม : ทฤษฎีและรูปแบบการพัฒนา. ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น, 2555.
- ประยงค์ แสนบุราณ. ปรัชญาอินเดีย. กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ โอ.เอส.พรินต์ติ้ง เฮ้าส์, 2547.
- พระคันธสาราภิงค์. อภิธัมมัตถสังคหะ. ลำปาง : ไทยรายวันการพิมพ์, 2546.
- พุทธทาสภิกขุ. คู่มือดับทุกข์ ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, 2535.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). ปรัชญากรีก บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก. พิมพ์ครั้งที่ 6.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศยาม, 2550.
- พระธรรมธีรราชฆาตมุนี (โชดก ญาณสิทธิ). หลักปฏิบัติสมณะ-วิปัสสนากัมมัฏฐาน. กรุงเทพฯ : โรง
พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2531.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูรฺ ธฺมฺมจิตฺโต). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 40. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผลิธัมม,
2557.
- _____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : บริษัท เอส.
อาร์.พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์, 2551.
- _____. พิมพ์ครั้งที่ 13. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์
ที่ เอส.อาร์ พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, 2548.
- _____. เหนือสามัญวิสัยอิทธิปาฏิหาริย์เทวดา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมดา, 2548.
- พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร). โลกที่ปณี. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.
- _____. ภูมิวิลาสินี. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.
- พระพุทฺธโฆสเถระ. คัมภีร์วิสุทธิมรรค. แปลและเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุทฺธโฆษาจารย์(อาจ อาสภ
มหาเถร) และคณะ. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : บริษัท ธนาเพรส จำกัด, 2554.
- พระพุทฺธทัตเถระ. พระคัมภีร์อภิธัมมวาทาร แปลและอธิบายโดย พระคันธสาราภิงค์. (ลำปาง :
ไทยรายวันการพิมพ์, 2537.
- พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ. ปรมัตถโชติกะ ภูมิจตุกะ ปริจเฉทที่ 5. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :
มมพ, 2556.

..... . ปรมัตถโชติกะ มหาอิธมัตถสังคหฎีกา วิมุตตสังคหะ ภูมิจตุกะปฏิสนธิจตุกะ
ปริจเฉทที่ 5. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : หจก.ทิพย์วิสุทธิ์, 2556.

พระศรีวิสุทธิโสภณ. (วิลาศ ญาณวโร). โลกที่ปณี. กรุงเทพฯ : วัฒนีกวีวงศ์, 2537

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). จริยศาสตร์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559.

พระอัครวิงสเถระ. สัทนิตชาตุมาลา คัมภีร์หลักบาลีไวยากรณ์. กรุงเทพฯ : ไทยรายวันการพิมพ์, 2545.

พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). พุทธศาสนากับปรัชญา. กรุงเทพฯ : บริษัท อัมรินทร์ พรินต์ติ้ง
กรุ๊ป จำกัด, 2533.

พระศาสนโศภณ (วัดมกุฏกัฏริยาราม). สวดมนต์แปล. (พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2528.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน . กรุงเทพฯ : นามมีบุคส์พับลิเคชั่น, 2542.

วคิน อินทสระ. หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด. พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพฯ : พิมพ์ธรรมดา, 2555.

มหามกุฏวิทยาลัย. พระธัมมปัทฏฐกถาแปล ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 23. (นครปฐม : โรงพิมพ์มหามกุฏ
วิทยาลัย, 2557.

สมภาร พรหมทา. พุทธปรัชญา มนุษย์ สังคมและปัญหาจริยธรรม พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
ศยาม, 2548 .

สาโรช บัวศรี. จริยธรรมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2526.

พระครูวินัยธรสุเทพ อภิถนโน (ทับทิมเทศ). “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับเทวดาในมุมมอง
ของพระพุทธศาสนาเถรวาท”. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

ณัฐรี บุญกิตติเจริญ, “ความสำคัญของการเวียนว่ายตายเกิดในพุทธจริยศาสตร์เถรวาท”,
วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545

พระมหากันต์ วทฒนวิโส (มโนวัฒน์), “การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องเกณฑ์การตัดสินทาง
จริยธรรม ในจริยศาสตร์ของค่าน้ำกับในพุทธจริยศาสตร์ตามทัศนะของพระเทพเวที (ประยูร
ปยุตโต)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, 2535.

พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ (วันจันทร์), “นรกและสวรรค์ในพุทธปรัชญาเถรวาท”. วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬา
ลกรณราชวิทยาลัย, 2533